

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۱/۱۹
تاریخ پذیرش نهایی: ۸۸/۳/۲۰

دکتر کامران افشار مهاجر^۱

تفکر بصری در کتاب‌های درسی دانشگاهی

چکیده

تفکر بصری که عبارت است از توانایی تبدیل اطلاعات به تصاویر، اشکال و علائم گرافیکی با هدف برقراری بهتر ارتباط، در دهه‌های اخیر مورد مطالعه و پژوهش‌های متعددی واقع شده که در این پژوهش، تأثیر این یافته‌ها در طراحی و صفحه‌آرایی کتاب‌های درسی شرح داده می‌شود. این تحقیق کاربردی، به روش توصیفی-تحلیلی و شیوه کتابخانه‌ای صورت پذیرفته است. در طراحی و ساختار کتاب درسی دانشگاهی باید مراحل فرایند یادگیری مانند: آغاز، انجام یا تداوم و تحکیم در نظر گرفته شود. در اصول طراحی کلارک، حقایق موجود در کتاب‌های درسی به سه گروه: اشیاء محسوس، داده‌های ثابت و شرحها تقسیم می‌شود؛ او معتقد است که اشیاء محسوس را باید به‌صورت دیاگرام همراه با متون توصیفی ارائه نمود و داده‌های ثابت هم در قالب جدولها و فهرست‌های علامتدار ارائه گردد. با استفاده از نگاره‌های گرافیکی مانند دیاگرامها، نمودارها، نقشهها، نقوش ساده شده و ریزنقشها و برخی راه‌حلهای بصری مانند سایه روشن، طرحهای جذاب یا طنزآمیز و رنگهای چشمگیر میتوان بر مفاهیم لازم تأکید کرد و منظور مؤلف و طراح را برآورده ساخت. سازماندهندهای گرافیکی نیز نسبت به متن، در یکپارچه‌سازی اطلاعات مؤثرتر عمل میکنند و خود شامل دیاگرامهای درختی، ماتریسها و نقشههای مفهومی میشوند. در پایان نتیجه‌گیری میشود که ارائه اطلاعات به‌صورت جدول و همراه با نمادها و علائم تصویری، مؤثرتر از ارائه اطلاعات ارائه شده به‌صورت واژگان در جدول است و جدولی که در آن فقط از واژگان استفاده شده از ارائه اطلاعات به‌صورت واژگان در متن مؤثرتر خواهد بود. استفاده از کادرهای رنگی و ریزنقشهایی که نوعی نشاط به کتاب بیفزاید، بسیار سودمند است و کدهای بصری سازمانیافته، قابلیت اطلاع‌رسانی زیادی دارند.

واژه‌های کلیدی: تفکر بصری، کتاب درسی دانشگاهی، طراحی، گرافیک